

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/213619,Magdalena-Molczanowska-Felicja-Ela-Wolff-Biografia-na-trzy-zyciorysy.html>
27.02.2026, 00:05

Magdalena Mołczanowska: Felicja „Ela” Wolff.

Biografia na trzy życiorysy

W Supraślu, znanym z tras po Puszczy Knyszyńskiej i Muzeum Ikon, naprzeciwko szkoły, rośnie dąb poświęcony osobie związanej z historią miasteczka i regionu. Upamiętnia on postać Felicji Wolffówny. Spisane na niewielkiej tabliczce fakty z jej biografii wystarczyłyby na co najmniej trzy życiorysy!

05.11.2026

[Aparat bezpieczeństwa](#) [Archiwum IPN](#) [Konspiracja](#)

Felicja Wolff urodziła się 5 listopada 1895 r. w Smogorzewie na Kielecczyźnie. Rodzina od 1910 r. mieszkała we Lwowie, gdzie Felicja uczęszczała do seminarium nauczycielskiego. W trakcie nauki związała się z ruchem harcerskim. W 1914 r. ukończyła kurs sanitarny.

Dla Polski

Po wybuchu I wojny światowej wstąpiła do Polskiej Organizacji Wojskowej. Pod pseudonimem „Ela” pełniła służbę kurierską, kolportowała prasę, brała udział w ratowaniu polskich legionistów, którzy dostali się do rosyjskiej niewoli. W 1915 r. ukończyła naukę w seminarium, zdała egzamin dojrzałości i wiosną 1916 r. podjęła pracę w szkole w Krynicach pod Tomaszowem Lubelskim. Do Lwowa powróciła w listopadzie 1918 r., by wziąć udział w walkach w obronie rodzinnego miasta.

Podczas wojny polsko-bolszewickiej pracowała w szpitalach polowych i dowodziła polowym plutonem sanitarnym. W 1919 r. zaangażowała się w akcję plebiscytową na Śląsku Cieszyńskim. Za swoją odwagę odznaczona została Krzyżem Niepodległości i Krzyżem POW.

Odzyskanie niepodległości pozwoliło Felicji na powrót do nauczania. Początkowo pracowała w jednoklasowej szkole w Hucie Polańskiej. W 1924 r. otrzymała patent na nauczyciela szkół powszechnych i objęła posadę w siedmioklasowej szkole powszechnej w Supraślu. Niezmiennie zaangażowana w działalność społeczną i patriotyczną pracowała w harcerstwie – była instruktorką Chorągwi Białostockiej. Z jej inicjatywy, w lesie przy ul. Niepodległości, na mogile zbiorowej żołnierzy poległych w I wojnie światowej i w okresie 1918-1920, powstał Grób Nieznanego Żołnierza (istniejący do dziś).

W 1939 r. brała udział w kampanii wrześniowej w ramach Pogotowia Harcererek, a następnie rozpoczęła działalność konspiracyjną wstępując do Służby Zwycięstwu Polsce (następnie Związku Walki Zbrojnej/Armii Krajowej). Przyjęła pseudonim „Zawadzka”. Podobnie jak podczas I wojny światowej pełniła funkcję kurierki. Na swoją pierwszą kurierską misję ruszyła już w październiku 1939 r!

Długa droga do kraju

W grudniu 1939 r. Felicja została zatrzymana przez sowieckich pograniczników, jednak po kilku dniach ją zwolniono. Po raz kolejny aresztowano ją podczas przekraczania granicy 5 maja 1940 r. Posługiwała się wówczas dokumentami na nazwisko Maria Zawadzka i pod takimi danymi figuruje w przechowywanych w Archiwum IPN dokumentach pozyskanych z ukraińskich archiwów. 25

stycznia 1941 r. Felicja Wolff skazana została na 8 lat łagrów i wywieziona do Karłagu k. Karagandy w Kazachstanie.

Wolność przyniósł Wolffównie traktat Sikorski-Majski i formowanie Armii Polskiej. Po zwolnieniu z obozu, w październiku 1941 r. dotarła do Buzułuku i wstąpiła do 6. Dywizji Piechoty „Lwów”. Została komendantką plutonu sanitarnego, pod którego opieką znaleźli się byli jeńcy i zesłańcy ciągnący do armii gen. Andersa, w tym wycieńczona ludność cywilna.

Od 1 grudnia 1941 r. pełniła funkcję komendantki Pomocniczej Służby Kobiet przy 6. DP. W lipcu 1942 r. ukończyła Szkołę Podchorążych Piechoty w Shahrissabz.

Po ewakuacji armii z ZSRS, przez Iran i Irak trafiła do Włoch. Przydzielona do 3. Sanitarnego Ośrodka Ewakuacyjnego, przeszła cały szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego, biorąc udział w bitwie o Monte Cassino oraz w walkach o Ankone i Bolonię, i niosąc pomoc rannym żołnierzom. Ci, z którymi zetknęła się w czasie służby, zapamiętali ją jako osobę odważną, pełną energii i empatii.

Zakończenie wojny zastało Felicję we Włoszech. Wydawałoby się, że po latach służby nadszedł dla niej czas odpoczynku. Wręcz przeciwnie, wkroczenie do Polski Sowieci sprawiło, że Felicja nie przeszła do „cywila”, ale podjęła służbę jako kurierka w Biurze Planowania 2. Korpusu.

Powrót do działalności kurierskiej

Zadaniem biura było utrzymywanie łączności z Polską, wspomaganie ośrodków konspiracyjnych i zbieranie informacji o sytuacji w okupowanym kraju. Wykorzystując swoje wieloletnie doświadczenie Felicja, występując pod pseudonimami „Ela” i „Ciotka”, w latach 1945-1948 kilkakrotnie przedostawała się do Polski.

11 czerwca 1949 r. została aresztowana na granicy niemiecko-czechosłowackiej.

W Archiwum IPN znajduje się obszerna dokumentacja dotycząca jej zatrzymania. Czechosłowaccy pogranicznicy już w lipcu przekazali Felicję swoim polskim „kolegom” z Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach. Podczas przesłuchań Felicja, podejrzewana o szpiegostwo, twierdziła, że naprawdę nazywa się Anna Neumann (m.in. na to nazwisko posiadała dokumenty podczas zatrzymania), konsekwentnie też trzymała się wersji życiorysu, wg której urodziła się w Wilnie w rodzinie kupieckiej, w 1943 r. została wywieziona na roboty przymusowe i w Niemczech zastał ją koniec wojny, a do Polski udaje się, by odnaleźć siostrę. Ani przesłuchania przez funkcjonariuszy, ani działania agentury celnej w więzieniu Sosnowiec-Ostrogórska, gdzie została osadzona, nie doprowadziły do potwierdzenia zarzutów.

Pomimo że funkcjonariusze bezpieki podejrzewali, że zeznania Felicji to przemyślnie przygotowana legenda, wobec braku jakichkolwiek dowodów 10 października 1949 r. prokurator Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach przekazał podejrzaną do dyspozycji prokuratury cywilnej w Sosnowcu, która 22 października umorzyła postępowanie i nakazała zwolnienie aresztowanej.

Felicja była wolna. Zdawała sobie jednak sprawę z tego, że bezpieka już jest na jej tropie....

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Archiwum IPN, Konspiracja

Artykuł